

Doelen 2015 - 2020, resultaten 2020 en opgaven 2021 - 2026

Uiterwaarden Lekoever

Inhoudsopgave

Inleiding

Beschrijving van de natuurdoelen 2015 -2020, resultaten 2020 en opgaven 2021 – 2026

- De Bol
- Willige Langerak
- De Horde
- Koekoekswaard
- Kersbergse – en Achthovense uiterwaard
- Luistenbuul
- De Horde erosiebestrijding 2020

Colofon: Natura 2000 Uiterwaarden Lek Doelen 2015 - 2020, resultaten 2020 en opgaven 2021 - 2026

Publicatiedatum: 15 dec 2020

Status: vastgesteld GS Utrecht 08 december 2020

Referentienummer: 821B470F

Foto's: Provincie Utrecht

Inleiding

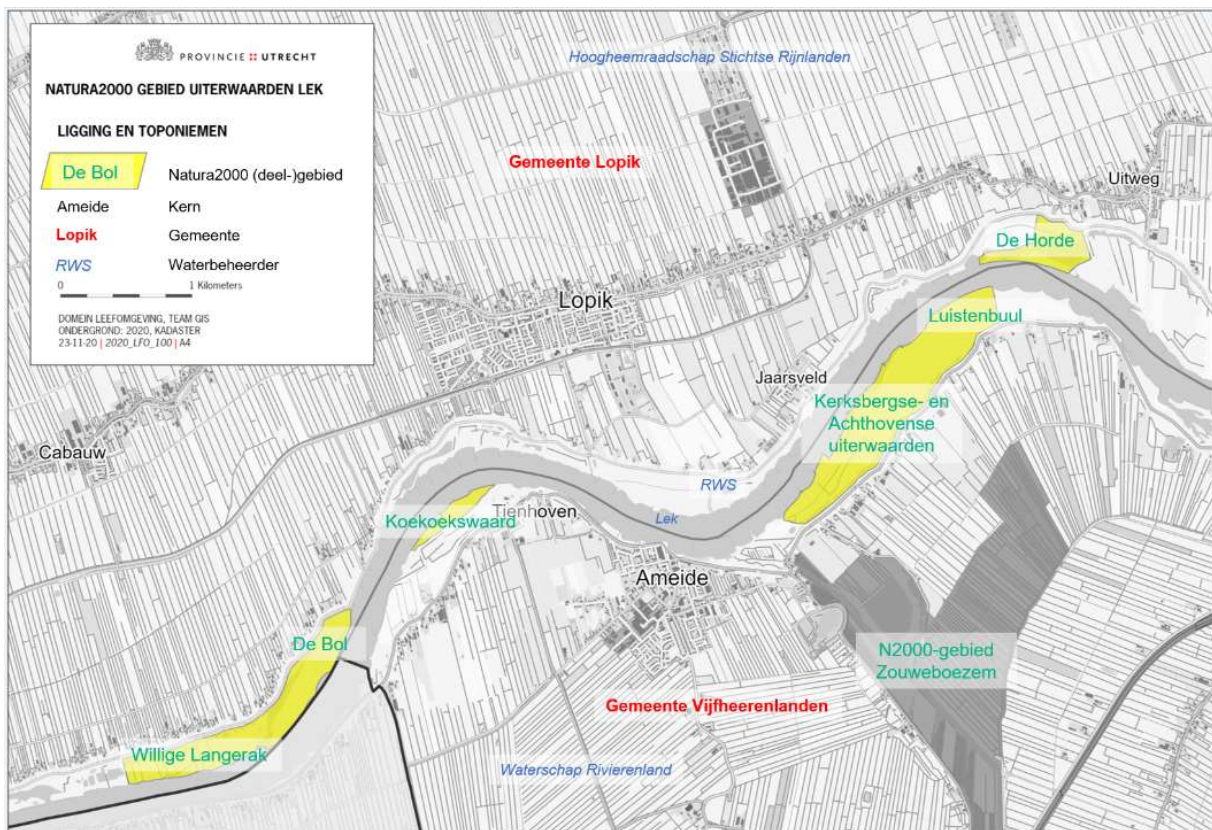
In het beheerplan Natura 2000 Uiterwaarden Lek, zijn voor de periode 2015 -2020 beheer- en inrichtingsmaatregelen uitgevoerd ten behoeve van het behoud en herstel van de in het beheerplan beschreven natuurwaarden in dit gebied. De provincies Utrecht en Zuid – Holland en de terreinbeheerders, Staatsbosbeheer en Het Zuid – Hollands Landschap hebben daar invulling aan gegeven. De resultaten daarvan en de nog openstaande opgaven voor natuur worden hier beschreven.

Natura 2000 Uiterwaarden Lek is aangewezen als Habitatrictlijngebied HR. Dit is een Europese richtlijn van 1992 die verplicht tot bescherming van bepaalde (half)natuurlijke levensgemeenschappen (habitats) en leefgebieden van aangewezen planten- en diersoorten (met uitzondering van vogels) die in Europees verband van bijzondere betekenis zijn. Gebieden met vogels die in Europees verband van bijzondere betekenis zijn vallen onder de Vogelrichtlijn (VR). Het nabijgelegen Natura 2000 gebied Zouweboezem is b.v. ook Vogelrichtlijngebied. In veel gevallen overlappen de HR en VR gebieden elkaar. Dat is bij de Natura 2000 Uiterwaarden Lek niet het geval. Uiterwaarden Lek is van belang voor broedvogels en trekvogels, maar niet in die aantallen dat het in Europees verband op de natuurkaart is gezet.

Voor een Natura 2000 gebied wordt een beheerplan opgesteld voor een periode van 6 jaar met de mogelijkheid tot verlenging van nog eens zes jaar. Het beheerplan wordt opgesteld om de natuurmaatregelen te beschrijven om de verdere achteruitgang van natuurwaarden te stoppen, te herstellen en waar nodig uit te breiden. De uitvoering van het beheerplan is niet vrijblijvend, maar de resultaten moet onderbouwd verantwoord worden naar het rijk en uiteindelijk naar de EU.

Het beheerplan Natura 2000 uiterwaarden Lek 2015 – 2020 geldt bij vaststelling tot en met 2020. GS Zuid-Holland heeft op 21 juni 2016 als voortouwnemer het beheerplan vastgesteld. Het beheerplan is voor het Utrechtse deel door GS Utrecht vastgesteld op 5 juli 2016. Na de samenvoeging van de Utrechtse gemeente Vianen en de Zuid-Hollandse gemeenten Zederik en Leerdam is in 2019 de gemeente Vijfheerenlanden ontstaan. Deze gemeente is daarop toegevoegd aan de provincie Utrecht. Het Natura 2000 gebied Uiterwaarden Lek is daarmee geheel binnen de provincie Utrecht komen te liggen. De provincie Utrecht is daarmee voortouwnemer geworden voor het beheerplan en het beheergebied.

Kaart met topniemen van de deelgebieden Beheerplan Natura 2000 uiterwaarden lek

Beschrijving van de natuurdoelen 2015 -2020, resultaten 2020 en opgaven 2021 – 2026

De Bol

Beschrijving

De Bol bestaat uit een geaccidenteerd terrein waarbij een deel van de oeverwal begroeid is met struweel. Op De Bol komt het stroomdalgrasland voor op het rivierduin en op de oeverwal. Het rivierduin is droog en schraal. Hierdoor hebben de kruidachtigen voldoende ruimte. Er is vrij veel betreding, waardoor er ook veel kaal zand is. Dit past bij de dynamiek van stroomdalgrasland. Het habitatype lijkt zich hier goed te handhaven. Al jaren komen hier dezelfde soorten in vergelijkbare bedekkingen voor. Er vindt hier feitelijk geen beheer plaats. Wind, water, betreding en begrazing door konijnen houden de huidige situatie al jaren in stand.

Doelen 2015 - 2020 De Bol

1. Voortzetten van het huidige beheer van graslandtypen gericht op het herstel en verbetering. Stroomdalgrasland door middel van begrazing, indien nodig de omliggende percelen daarbij betrekken om grotere beheereenheden te krijgen. Glanshaverhooiland door middel van maaien en hooien.
2. Slikkige rivieroeveren doen het goed, er zijn geen extra maatregelen nodig.
3. Ruigten en zoomen, toepassen van cyclisch beheer. Verspreid, verboste delen weer open maken om de hergroei weer in gang te zetten.

Resultaten 2020 De Bol

1. In 2017 is de beheerder Staatsbosbeheer bij de Bol overgegaan naar twee keer per jaar maaien en hooien van de glanshaverhooilanden. Dat heeft een verschromelend effect gehad. De kruidenrijkdom neemt langzaam toe. Op termijn is daardoor uitbreiding van kwalificerend glanshaverhooiland met drie hectare mogelijk. Door afslag langs de rivier neemt de oppervlakte stroomdalgrasland af. Door aanbestedingsregels kan Rijkswaterstaat geen opdrachten uitzetten voor het beheer van de stroken grond met stroomdalgrasland die zij direct langs de rivier in beheer heeft. De kwaliteit gaat daardoor achteruit.
2. Slikkige rivieroeveren doen het goed, er zijn geen extra maatregelen nodig.
3. De kwaliteit van ruigten en zoomen Ruigten en zoomen is nog onvoldoende

Opgaven 2021 – 2027 De Bol

1. De beheerder Staatsbosbeheer stelt voor om aanvullend twee keer maaien en hooien nabeweiding mogelijk te maken. Hiervoor moet veakerend raster geplaatst worden zodat het terrein een grotere eenheid wordt.
2. Slikkige rivieroeveren doen het goed, er zijn geen extra maatregelen nodig.
3. Door begrazing van een grotere eenheid kan ook de kwaliteit van terreindelen met te veel houtige opslag verbeterd worden ten gunste van ruigten en zoomen.
4. Ruigten en zoomen, toepassen van cyclisch beheer. Verspreid, verboste delen weer open maken om de hergroei weer in gang te zetten.
5. Voor verdwenen planten soorten analyseren of herintroductie gewenst en mogelijk is en vervolgens eventueel herintroductie op geschikte locaties. Denk aan uitstrooien van maaisel uit de directe omgeving.
6. De provincie is in overleg met RWS om een oplossing te vinden voor het beheer van haar terreinen en tegengaan van de afslag.

Aanvullende natuurmaatregelen De Bol

1. Ontwikkelen van dynamisch moeras met eb- en vloedbeweging, oppervlakte 10 ha, door delen van het gebied door middel van een geul te verbinden met de rivier. De maatregel maakt onderdeel uit van de Kader Richtlijn Wateropgave (KRW) van Rijkswaterstaat.
2. Bij de dijkversterkingsprogramma's is aangegeven dat de dijken binnen de randvoorwaarden van dijkveiligheid een afwerklaag krijgen waarop zich een soortenrijke vegetatie kan ontwikkelen gerelateerd aan stroomdalgrasland. Dat vergroot de mogelijkheden voor de verspreiding en hervestiging van flora en fauna.

De Bol soortenrijk hooiland op hoger gelegen afzettingen van kalkrijk rivierzand met struweel

Willige Langerak

Willige Langerak bestaat uit een afwisselend en geaccidenteerd terrein met rivierafzettingen. Er lopen verschillende wandelroutes door het gebied. Een deel van de hoger gelegen oeverwal langs de rivier is begroeid met struweel. Dit struweel heeft zich de afgelopen jaren steeds verder uitgebreid. Door een deel van de struiken te verwijderen en een intensiever maai en/of begrazingsbeheer toe te passen zal hier naar verwachting een grotere oppervlakte stroomdalgrasland ontwikkeld worden.

Doelen 2015 -2020 Willige Langerak

1. Voortzetten van het huidige beheer van graslandtypen gericht op het herstel en verbetering. Stroomdalgrasland door middel van begrazing, indien nodig de omringende percelen daarbij betrekken om grotere beheereenheden te krijgen. Glanshaverhooiland door middel van maaien en hooien.
2. Slikkige rivieroeveren doen het goed, er zijn geen extra maatregelen nodig.
3. Ruigten en zoomen verspreid, verboste delen weer open maken om de hergroei weer in gang te zetten.
4. Behoud en herstel van de populatie kamsalamander.

Resultaten 2020 Willige Langerak

1. In 2015 is de beheerder Staatsbosbeheer overgegaan naar twee keer per jaar maaien en hooien van de glanshaverhooilanden. Dat heeft een verschralend effect gehad. De kruidenrijkdom neemt langzaam toe. Op termijn is daardoor uitbreiding van kwalificerend glanshaverhooiland met twee hectare mogelijk. Door afslag langs de rivier neemt de oppervlakte stroomdalgrasland af. Door aanbestedingsregels kan Rijkswaterstaat geen opdrachten uitzetten voor het beheer van de stroken grond met stroomdalgrasland die zij direct langs de rivier in beheer heeft. De kwaliteit gaat daardoor achteruit.
2. Het aanwezig rietland is op veel plaatsen verruigd en verbost.
3. De kwaliteit van ruigten en zoomen is nog onvoldoende.

Opgaven 2021 -2026 Willige Langerak

1. De beheerder Staatsbosbeheer stelt voor om aanvullend twee keer maaien en hooien nabeweiding mogelijk te maken. Hiervoor moet veekerend raster geplaatst worden zodat het terrein een grotere eenheid wordt.
2. Slikkige rivieroeveren doen het goed, er zijn geen extra maatregelen nodig.
3. Door begrazing van een grotere eenheid kan ook de kwaliteit van terreindelen met te veel houtige opslag verbeterd worden ten gunste van ruigten en zoomen.
4. De beheerder stelt voor om aanwezig rietlanden vaker te maaien en waar nodig de verbossing tegen te gaan.
5. Meeliften met dijkversterking om de aanwezige kleiputten waar nodig open te graven om voortplantingsbiotoop voor de kamsalamander te herstellen. In 2021 wordt er in opdracht van de provincie genetisch veldonderzoek uitgevoerd om de actuele aanwezigheid en verspreiding van de kamsalamander in kaart te brengen. Deze informatie is ook nodig bij de dijkversterkingsprojecten.
6. Voor verdwenen plantensoorten analyseren of herintroductie gewenst en mogelijk is en vervolgens eventueel herintroductie op geschikte locaties. Denk aan uitstrooien van maaisel uit de directe omgeving.
7. Ruigten en zoomen verspreid, verboste delen weer open maken om de hergroei weer in gang te zetten.
8. De provincie is in overleg met RWS om een oplossing te vinden voor het beheer van haar terreinen en tegengaan van de afslag.

Aanvullende natuurmaatregelen Willige Langerak

1. Ontwikkelen van dynamisch moeras met eb- en vloedbeweging, oppervlakte 8 ha, door delen van het gebied door middel van een geul te verbinden met de rivier.
2. Bij de dijkversterkingsprogramma's is aangegeven dat de dijken binnen de randvoorwaarden van dijkveiligheid een afwerklaag krijgen waarop zich een soortenrijke vegetatie kan ontwikkelen gerelateerd aan stroomdalgrasland. Dat vergroot de mogelijkheden voor de verspreiding en hervestiging van flora en fauna.

Willige Langerak, zicht op de dijk met een zijarm van de rivier met rietlanden, broedplaats voor vogels

Willige Langerak struinpad met informatiebord in de uiterwaard van Staatsbosbeheer

De Horde

De hoger gelegen oeverwal van De Horde, direct langs de rivier heeft een begrazingsbeheer en laat een goede ontwikkeling van de vegetatie zien. De beheerder Staatsbosbeheer verwacht dat zich hier op termijn een groter oppervlakte met stroomdalgrasland zal ontwikkelen bij voortzetting van het huidige beheer. Door erosie verdwenen delen van het terrein in de nevengeul. De nevengeul is in de jaren '90 door de provincie uitgevoerd. De geul bestaat uit grote oppervlakten slikplaten en zandbanken die afwisselend met eb en vloed onder water staan en weer droogvallen.

Doelen 2015 -2020

1. Herstel van de oeverwal en verder erosie van het stroomdalgrasland voorkomen, uitbreiding en verbetering van het beheer.
2. Glanshaverhooiland inventariseren of er potenties zijn om te ontwikkelen en het beheer daarop aanpassen.
3. Slikkige rivieroeveren doen het goed, er zijn geen extra maatregelen nodig.
4. Ruigten en zoomen, verspreid, verboste delen weer open maken om de hergroei weer in gang te zetten.
5. Behoud en herstel van de populatie kamsalamander

Resultaten 2020

1. In 2020 zijn er de weggeslagen oevers teruggebracht met een oppervlakte van 1.0 ha met potenties voor het ontwikkelen van stroomdalgrasland.
2. Aan de oevers en de instroomopening bij de rivier werkzaamheden uitgevoerd om nieuwe erosie te voorkomen.
3. Door de optredende erosie is in de nevengeul de oppervlakte aan slik- en zandplaten sterk toegenomen. Het gebied heeft daarmee, in combinatie met de aangrenzende rietoevers een sterke aantrekkingskracht gekregen voor diverse wad- en watervogels.
4. In 2020 is een start gemaakt met overleg met Rijkswaterstaat om de aangrenzende eigendommen van 7.0 ha om te vormen naar natuur. Het perceel is aangeduid als NNN en ongeveer 1.0 ha Groene Contour.
5. Het ontwikkelen van ruigten en zomen maakt onderdeel uit van het reguliere beheer.

Opgaven 2021 -2026

1. Uitvoering geven aan het omvormen van 7.0 ha naar natuur.
2. In 2021 wordt er in opdracht van de provincie genetisch veldonderzoek uitgevoerd om de actuele aanwezigheid en verspreiding van de kamsalamander in kaart te brengen. Deze informatie is ook nodig bij de dijkversterkingsprojecten.
3. Voor verdwenen planten soorten analyseren of herintroductie gewenst en mogelijk is en vervolgens eventueel herintroductie op geschikte locaties. Denk aan uitstrooien van maaisel uit de directe omgeving.

Aanvullende natuurmaatregelen

1. Bij de dijkversterkingsprogramma's is aangegeven dat de dijken binnen de randvoorwaarden van dijkveiligheid een afwerklaag krijgen waarop zich een soortenrijke vegetatie kan ontwikkelen gerelateerd aan stroomdalgrasland. Dat vergroot de mogelijkheden voor de verspreiding en hervestiging van flora en fauna.

De Horde bij laagtij afzettingen van zand en slib, foerageergebied voor vissen bij vloed en vogels bij eb.

Koekoekswaard

Beschrijving

Het (voormalige) beschermd natuurmonument Koekoekswaard heeft een oppervlakte van ongeveer 6 hectare en is particulier eigendom. De beheerder, het Zuid - Hollands Landschap, heeft intensief contact met de eigenaar over het beheer van terrein. Het stroomdalgrasland in de Koekoekswaard komt voor op de relatief hoge, zandige oeverwal. Het meest oostelijke deel wordt gevormd door een zeer oude rivierduin. Dit is ook het hoogste deel van dit Natura 2000 gebied. Er is in totaal ongeveer 5,3 hectare aan stroomdalgraslanden aanwezig in de Uiterwaarden Lek. De grootste aaneengesloten oppervlakte van dit habitatype is gelegen in de Koekoekswaard, ruim 3 ha.

Doelen 2015 -2020

1. Intensiveren van gefaseerd maaibeheer van ruige delen van het terrein.
2. Hervatten van begrazing met runderen
3. Herintroductie overwegen van plantensoorten door het uitstrooien van maaisel uit nabijgelegen terreinen.

Resultaten 2020

1. Het terrein bestaat uit kwalificerend stroomdalgrasland met o.a. vier soorten bremraap. Het terrein is eigendom en wordt beheerd door de naastgelegen campingeigenaar. Het wordt gebruikt als recreatie uitloopgebied van deze camping. Enige dynamiek door betreding past bij het karakter van het stroomdalgrasland. Er worden paadjes gemaaid van 1.5 m breedte om het recreatieve gebruik te sturen. Dat lijkt goed te functioneren.
2. Op een locatie langs de rivier vindt afslag van de oever plaats, maar er wordt geen nieuw zand afgezet.

Opgaven 2021 -2026

1. Er zijn geen aanvullende beheeropgaven
2. Tegengaan van verder afslag van de oever langs de rivier om oppervlakteverlies van stroomdalgrasland te voorkomen.

Kersbergse – en Achthovense uiterwaard

Beschrijving

De Kersbergse- en Achthovense uiterwaarden bestaan uit afwisselende percelen met kwalificerend glanshaverhooilandpercelen en percelen en voor een deel in particuliere handen en in gebruik als grasland of maisteelt. Het Zuid-Hollands Landschap is eigenaar van verschillende percelen waar herinrichting heeft plaatsgevonden en natuurbeheer plaatsvindt. Daarnaast beheert Het Zuid-Hollands Landschap (ZHL) momenteel de gronden die in eigendom zijn van de provincie Utrecht.

<https://www.zuidhollandslandschap.nl/gebieden/achthovense-uiterwaarden>

Doelen 2015 -2020

1. Het reguliere maaibeheer van de stroomdalgraslanden voortzetten met aanvullend begrazen en eventueel plaatselijk verwijderen van opslag en ruigte.
2. Voortzetten van het huidige maaibeheer aangevuld met begrazing
3. Negatieve effecten stoppen van bemesting vanuit het naastgelegen agrarische perceel op het terrein Luistenbuul, met stroomdalgrasland. Luistenbuul is gelegen binnen de Kersbergse en Achthovense Uiterwaarden.

Resultaten 2020

1. Van de te verwerven gronden voor natuur is 32 ha verworven en deels ingericht voor natuur.
2. Grondeigendommen van de provincie, 13 ha zijn overgedragen aan een eindbeheerder natuur.
3. In 2000 zijn delen van het terrein afgegraven tot op het zand. Het heeft zich ontwikkeld tot vochtig grasland met veel ratelaar. Het terrein wordt twee keer per jaar gemaaid. Het ontwikkel zich naar kwalificerend glanshaverhooiland.
4. Door aanbestedingsregels kan Rijkswaterstaat geen opdrachten uitzetten voor het beheer van de stroken grond met stroomdalgrasland die zij direct langs de rivier in beheer heeft. De kwaliteit gaat daardoor achteruit.

Opgaven 2021 -2026

1. Inrichten voor natuur van het resterende deel van de verworven 32 ha.
2. De provincie is in overleg met RWS om een oplossing te vinden voor het beheer van haar terreinen en tegengaan van de afslag.

Zicht vanaf de dijk op de Kersbergse uiterwaard met populieren en wilgen en hooiland met geel bloeiende ratelaar

Luistenbuul

Beschrijving

Luistenbuul is onderdeel Kersbergse – en Achthovense uiterwaard. Staatsbosbeheer pacht al vele jaren van een particulier het reservaat Luistenbuul in de Achthovense uiterwaard. In Luistenbuul komen stroomdalgraslanden voor op de zandige oeverwal langs de rivier. Deze stroomdalgraslanden behoren tot een vrij zeldzaam en bedreigd type. Het voormalige maisperceel perceel dat aan twee zijden grenst aan het oude reservaat is enkele jaren geleden aangekocht door de provincie Zuid - Holland. Er is eerst een jaar mais zonder mest geteeld, daarna ingezaaid met een grasmengsel. Het perceel is nu nog soortenarm.

Doelen 2015 -2020

1. Aankoop van het naastgelegen maisperceel om de negatieve invloed van de bemesting vanuit dit perceel te stoppen.
2. Continuering van het beheer van het reservaat Luistenbuul.

Resultaten 2020

1. In 2018 is een aangrenzend perceel pachtvrij geworden.
2. In 2018 is aan de oostkant van het gebied een voormalig maisperceel ingericht voor natuur. Er is maaisel uitgestrooid uit nabijgelegen glanshaverhooiland om verdwenen plantensoorten terug te brengen. Door de nog aanwezige fosfaatlast in de bodem is de verwachting dat nog enkele jaren zal duren voordat het terrein zich ontwikkelt naar glanshaverhooiland.
3. Het terrein Luistenbuul wordt in augustus gemaaid en dan nabeweid. De rode bremraap wordt waargenomen, een zeer zeldzame soort die hier een aantal jaar niet is waargenomen. De meidoornsingel die door het perceel liep is verwijderd ten faveure van het grasland.

Opgaven 2021 -2027

1. Het voormalig maisperceel wordt d.m.v. beheermaatregelen verder verschaald, gericht top het ontwikkelen van stroomdalgrasland.

Struipad door de uiterwaard Vijfheerenlanden

De Horde erosiebestrijding 2020 herstel oppervlakte stroomdalgrasland.

Door erosie van de oevers van de nevengeul bij de Horde, gemeente Lopik, dreigde een deel van het stroomdalgrasland bij de Horde te verdwijnen. In 2020 zijn in opdracht van de provincie oevers vastgelegd om de situatie te stabiliseren. In de monding zijn golfdempende beschoeiingen aangebracht om nieuwe grootschalige erosie te voorkomen.

De Horde erosie voor de vastlegging 2019

Het zand is uit de zijarm gehaald. De verwachting is dat er een reële kans is op herstel van stroomdalgrasland. In september 2020 is er maaisel met plantenzaden uit een perceel met goede stroomdalgraslandsoorten over het zand aangebracht.

In een deel van de monding van de nevengeul is een palenrij met wiepen (bundels rijshout – wilgentakken) geplaatst. De stroomsnelheid en golfslag in de zijarm is daarmee verkleind.